

А. А. КАЛЕНСЬКИЙ

доктор педагогічних наук, доцент, завідувач
лабораторії науково-методичного супроводу
підготовки фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійно-технічної освіти
НАПН України

КРИТЕРІЇ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

***Анотація.** Реформа освіти зорієнтована на децентралізацію, а освітні стандарти є основою безперешкодного та ефективного переходу до децентралізованої моделі системи освіти. Метою даної статті є визначення критеріїв готовності педагогічних працівників до стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів. Готовність педагогічних працівників до реалізації освітніх цілей, регламентованих освітніми стандартами – це їх здатність розробляти педагогічні технології досягнення унормованих завдань, діагностики результатів навчання в когнітивній, ціннісно-мотиваційній та психомоторних сферах особистості студента. Об'єктивною матеріалізованою ознакою, за допомогою якої оцінюється ступінь досягнення такої готовності на модульно-компетентнісній основі є: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та особистісний критерії.*

***Резюме.** У статті уточнено зміст поняття готовності педагогічного працівника навчального закладу до стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах аграрної, будівельної та машинобудівної галузей, визначені критерії цієї готовності: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та особистісний.*

***Ключові слова:** молодший спеціаліст, фахова передвища освіта, готовність педагогічних працівників, мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та особистісний критерії.*

Актуальність (Introduction). Реформа освіти зорієнтована на децентралізацію управління та наповнення її змісту відповідно до вимог ринку праці. Про необхідність удосконалення професійної підготовки фахівців у всіх сферах забезпечення життєдіяльності країни наголошується у Стратегії державної кадрової політики на 2012–2020 рр. Зокрема, в реалізації Стратегії важливим названо розроблення концепції національної стандартної класифікації освіти на основі компетентнісного підходу, професійних стандартів для пріоритетних галузей економіки, зокрема, аграрної, будівельної та машинобудівної галузей. Професійні та освітні стандарти є

основою безперешкодного та ефективного переходу до децентралізованої моделі системи освіти, орієнтованої на потреби соціальних партнерів та студентів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Методологічним і концептуальним засадам стандартизації підготовки фахівців на компетентнісній основі значну увагу приділяли вітчизняні вчені: В. Кремень, В. Луговий, П. Лузан, Л. Лук'янова, С. Мельник, С. Ніколаєнко, Н. Ничкало, В. Орлов, В. Радкевич, Ю. Рашкевич, С. Сисоєва, О. Слюсаренко, Ж. Таланова, Д. Чернілевський та ін. Проте готовність педагогів до стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів в світлі розроблення Закону України «Про фахову передвищу освіту» потребують більш детального дослідження.

Мета (Purpose). Метою даної статті є визначення критеріїв готовності педагогічних працівників навчального закладу до стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів.

Методи (Methods). Теоретичний аналіз та синтез – для визначення стану розкриття проблеми готовності педагогів до стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів у філософській і психолого-педагогічній літературі, узагальнення вимог нормативно-правових документів у сфері освіти, вивчення та систематизація словників, енциклопедій, авторефератів, дисертацій, Інтернет-ресурсів, досвіду роботи педагогічних працівників; проектування – для виокремлення змісту готовності педагогів до стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів; порівняння, класифікація та узагальнення – для визначення спільних характеристик об'єктів стандартизації, формулювання висновків і рекомендацій.

Результати (Results). Одним із принципів державної політики в сфері вищої освіти згідно Закону України «Про вищу освіту» є принцип відкритості формування структури і обсягу освітньої та професійної підготовки фахівців з вищою освітою [7]. Тому нагальним стає питання

розроблення та застосування методичної системи стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів на модульно-компетентнісній основі (методику розроблення та модернізація освітніх стандартів; методику формування змісту освіти майбутніх фахівців відповідно зазначеним у стандарті компетентностям; методику вибору педагогічних технологій, які гарантовано забезпечують формування тих чи інших компетентностей; методику вимірювання проміжних, кінцевих та інтегративних результатів) та, відповідно, запровадження науково-методичного забезпечення стандартизації професійної підготовки цих фахівців.

Як зазначається в Законі України «Про освіту», якість освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг, а сам стандарт освіти розробляється відповідно до Національної рамки кваліфікацій (НРК) і визначає: вимоги до обов'язкових компетентностей та результатів навчання здобувача освіти відповідного рівня; загальний обсяг навчального навантаження здобувачів освіти та інші складники, передбачені спеціальними законами [8].

Основою розроблення сучасних освітніх стандартів є професійні стандарти, концепція яких ґрунтується на функціонально-компетентнісному підході. У наявних методиках щодо їх розроблення передбачено формулювання компетентностей на основі дослідження основних трудових функцій в межах сфер професійної діяльності. Разом з тим, поки-що повністю замінити кваліфікаційні характеристики, професіограми як основні нормативні документи щодо кваліфікацій вони не можуть, оскільки їх розроблення займе певний термін часу.

Існуючі розроблені освітні стандарти орієнтують педагогічну громадськість навчальних закладів на цілеспрямоване формування певних груп компетентностей випускника – інтегральних, загальних, спеціальних (фахових, предметних) [13].

Відомо, що стандартизація спрямована на досягнення належного рівня якості й ефективності у будь-якій сфері людської діяльності. Стандартизація як процес руху від заданої мети до очікуваного результату у сфері освіти має поширюватися не лише на результати професійної підготовки фахівців, а й на інші компоненти, що сприяють досягненню цього результату в реальній практиці. Зокрема, для цілеспрямованого формування професійних і особистісних якостей випускника технікуму чи коледжу, що діагностуються як кінцевий результат роботи закладу, маємо теоретично обґрунтувати педагогічні технології, які гарантовано забезпечать формування тих чи інших компетентностей.

Не менш важливою нормою організації освітнього процесу є вимірювання проміжних, кінцевих та інтегративних результатів, що визначають нормативний зміст професійної підготовки фахівців на модульно-компетентнісній основі. Освітні стандарти передбачають проміжну (поетапну) кваліфікаційну атестацію після засвоєння кожного модуля, критерії якої визначаються навчальним закладом разом з роботодавцями. Успішне засвоєння кожного навчального модуля передбачає видання свідоцтва із зазначенням кваліфікаційного розряду.

Базисними теоретичними концептами розв'язання зазначеної проблеми мають бути визначені у процесі експериментальних досліджень особливості сучасного освітнього процесу професійної підготовки молодших спеціалістів, готовність педагогічних працівників до реалізації освітніх цілей, регламентованих освітніми стандартами, їх здатності розробляти педагогічні технології досягнення унормованих завдань, діагностики результатів навчання в когнітивній, ціннісно-мотиваційній та психомоторних сферах особистості студента.

Для дослідження стану готовності педагогічних працівників до стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах аграрної, будівельної та машинобудівної галузей на компетентнісній основі (в аспекті розроблення та модернізації освітніх

стандартів; формування змісту освіти майбутніх фахівців відповідно зазначеним у стандарті компетентностям; обґрунтування педагогічних технологій, які гарантовано забезпечують формування тих чи інших компетентностей; вимірювання проміжних, кінцевих та інтегративних результатів, що визначають нормативний зміст професійної підготовки фахівців на модульно-компетентній основі) необхідно уточнити зміст поняття готовність педагогічних працівників до стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів.

Поняття «готовність» – психологічна категорія, що відображає певний стан особистості, в науковий обіг ввів Б. Ананьєв в 50-х роках ХХ ст. [1, с. 245]. У соціологічній енциклопедії – це складна динамічна система, що включає інтелектуальні, емоційні, мотиваційні вольові аспекти психіки [15, с. 55].

У сучасних педагогічних дослідженнях «готовність» – це стійкий цілісний інтегративний стан особистості викладача, що забезпечує його залучення у підготовку і реалізацію кожного етапу педагогічної діяльності [3, с. 137]; цілісне внутрішньо-особистісне утворення, яке є похідним від інтегративної єдності його теоретичних, практичних і військово-спеціальних здатностей та вмінь, а також психологічної й фізичної здатності до виконання завдань педагогічної діяльності в умовах ВВНЗ [5, с. 88]

У працях дослідників педагогічної готовності зустрічаються свої варіанти її компонентів. Наприклад В. Свистун і Т. Мельничук вважають, що готовність, як складна динамічна структура, охоплює такі компоненти: мотиваційний, орієнтаційний, операційний, вольовий, оцінний [14, с. 58], О. Коберник же виділяє такі основні компоненти готовності студентів до впровадження інноваційних технологій: мотиваційний; когнітивний; операційний [10, с. 107].

В своєму словнику С. Гончаренко зазначає, що як професійно важлива якість особистості, професійна готовність є складним психологічним

утворенням і включає в себе мотиваційний, орієнтаційний, операційний, вольовий, оцінковий компоненти [6].

Отже, готовність педагогічного працівника навчального закладу до стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів – складна динамічна структура, яка охоплює:

– мотиваційний компонент (усвідомлення значущості поставлених завдань, позитивний настрій на діяльність, гнучкість мислення, креативність, творчість щодо стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів);

– когнітивний компонент (володіння системою теоретичних і практичних знань про суть, зміст щодо стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів);

– діяльнісний компонент (наявність у педагога навчального закладу сформованих умінь і навичок професійно-педагогічної діяльності щодо стандартизації, активне залучення до цієї діяльності учнів (студентів) і колег).

– особистісний компонент (формулювання й усвідомлення цілей, мотивів щодо стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів, їх задоволення; встановлення й усвідомлення вихідного рівня (стану) розвитку стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів; розробка і реалізація програми дій, що передбачає основні перехідні стани стандартизації; отримання і осмислення за певними параметрами інформації про стандартизацію професійної підготовки молодших спеціалістів; переробка інформації, отриманої каналами зворотного зв'язку, самооцінка, вироблення і внесення в стандартизацію професійної підготовки молодших спеціалістів коригувальних дій).

Критерій (з грец. *kriterion* – засіб для судження) у сучасних наукових дослідженнях розуміється як "зразок", властивість, на підставі якого здійснюється оцінка, визначення або класифікація чого-небудь [4, с. 123]. В

короткому словнику іноземних мов це – характерна ознака, мірило, на базі якого робиться оцінка якого-небудь явища, дії, ідеї [11, с. 264].

Багато науковців визначають критерій як об'єктивну матеріалізовану ознаку, за допомогою якої оцінюється ступінь досягнення певної мети, кількісна міра деякого явища, вони висувають такі вимоги до виділення і обґрунтування критеріїв [2; 12]:

1. Критерій має бути адекватний тому явищу, вимірником якого він є. Отже, в критерії повинні чітко відобразитися природа вимірюваного явища і динаміка змін, що виражається критерієм властивості;

2. Критерій має виражатися дефініцією. Тобто одні й ті самі фактичні значення різних явищ при застосуванні до них цього критерію мають давати однакові якісні значення;

3. Критерій повинен бути простим, тобто допускати найпростіші способи вимірювання з використанням недорогих і нескладних методик, опитувальників, тестів тощо.

Виходячи з визначення готовності педагогічного працівника навчального закладу до стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів, результатів аналізу сучасних наукових педагогічних досліджень та довідкової літератури [2; 4; 6; 9; 10; 11; 12; 14], підсумками бесід, інтерв'ю та опитувань експертів, критеріями такої готовності у коледжах і технікумах аграрної, будівельної та машинобудівної галузей на модульно-компетентнісній основі є:

мотиваційно-цільовий – умотивованість педагогів до розроблення, впровадження та дотримання стандартів на компетентнісній основі й здатність, бажання, розуміння педагогами реалізовувати законодавчі чи методичні інновації у професійній підготовці молодших спеціалістів у коледжах і технікумах;

когнітивний – усвідомлення педагогами важливості формування змісту освіти майбутніх фахівців відповідно зазначеним у стандарті компетентностям; знання педагогічних технологій, які гарантовано

забезпечують формування тих чи інших компетентностей; на модульно-компетентнісній основі стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах;

професійно-діяльнісний – розроблення, модернізація, впровадження та дотримання педагогами освітніх стандартів; застосування ними педагогічних технологій, які гарантовано забезпечують формування тих чи інших компетентностей; вимірювання проміжних, кінцевих та інтегративних результатів, що визначають нормативний зміст професійної підготовки фахівців;

рефлексивно-результативний – особиста та професійна рефлексія на результат впровадження методичних основ стандартизації та вироблення і внесення в стандартизацію професійної підготовки молодших спеціалістів коригувальних дій.

Висновки і перспективи (Discussion). Таким чином, стандартизація професійної підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах аграрної, будівельної та машинобудівної галузей на модульно-компетентнісній основі – це процес руху від заданої мети до очікуваного результату і має поширюватися не лише на результати професійної підготовки фахівців, а й на готовність педагогічних працівників до реалізації освітніх цілей, регламентованих освітніми стандартами, їх здатності розробляти педагогічні технології досягнення унормованих завдань, діагностики результатів навчання в когнітивній, ціннісно-мотиваційній та психомоторних сферах особистості студента. Об'єктивною матеріалізованою ознакою, за допомогою якої оцінюється ступінь досягнення такої готовності у коледжах і технікумах аграрної, будівельної та машинобудівної галузей на модульно-компетентнісній основі є: мотиваційно-цільовий, когнітивний, професійно-діяльнісний та рефлексивно-результативний критерії.

Напрямами подальших розвідок є проведення констатувального дослідження для визначення рівнів готовності педагогічного працівника навчального закладу до стандартизації професійної підготовки молодших

спеціалістів у коледжах і технікумах аграрної, будівельної та машинобудівної галузей.

Література

1. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев – Л. : Изд-во ЛГУ, 1968. – 340 с.
2. Ашеро́в А. Т. Практика рішення наукових і методичних проблем впровадження модульно-рейтингової організації навчального процесу : монографія / А. Т. Ашеро́в, Г. І. Сажко. – Х. : УПА, 2010. – 92 с.
3. Белич В. В. Комплексный анализ учебно-познавательной деятельности / В. В. Белич. – Челябинск : ЧелГУ, 1986. – 106 с.
4. Большой энциклопедический словарь : в 2 т. / под ред. А. М. Прохорова. – М. : Совет. энцикл., 1991. – Т. 1. – 863 с.
5. Ваврик Р. В. Умови формування професійної готовності військових викладачів до педагогічної діяльності / Р. В. Ваврик // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2003. – № 4. – С. 85–94.
6. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге доповнене і виправлене / С.У. Гончаренко. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 552 с.
7. Закон України «Про вищу освіту». Електронний ресурс : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page1>
8. Закон України «Про освіту». Електронний ресурс : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
9. Каленський А. А. Критерії, показники та рівні розвитку професійно-педагогічної етики майбутніх викладачів спеціальних дисциплін / А. А. Каленський // Проблемы современного педагогического образования. Сер: Педагогика и психология. – Сб. ст. – Ялта : РИО КГУ, 2014. – Вып. 45, ч. 5. – С. 125–131.
10. Коберник О. Формування у студентів готовності до впровадження інноваційних педагогічних технологій / О. Коберник // Зб. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини / Редкол.: Побірченко Н. С. (голов. ред.) [та ін.]. – Умань, 2002. – Вип. 2. – С. 104–109.
11. Локшина С. М. Краткий словарь иностранных слов / С. М. Локшина. – 10-е изд., стер. – М. : Рус. язык, 1988. – 633 с.
12. Лузан П. Г. Основи науково-педагогічних досліджень / П. Г. Лузан, І. В. Сопівник, С. В. Виговська. – 4-е вид. допов. – К. : НАКККіМ, 2012. – 368 с.
13. Радкевич В.О. Компетентнісний підхід до розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти / Валентина Радкевич // Проф.-техн. освіта. – 2012. – № 3 (56). – С. 8–10.
14. Свистун В. Готовність до професійної діяльності педагога аграрного ВНЗ / Валентина Свистун, Тетяна Мельничук // Вісник Львів. ун-ту. Сер. Педагогіка. – Львів, 2009. – Вип. 25, ч. 3. – С. 53–60.
15. Социология : энциклопедия / сост. А. А. Грицанов, В. Л. Абушенко, Г. М. Евелькин, Г. Н. Соколова, О. В. Терещенко. – Минск : Книжный Дом, 2003. – 1312 с.

А. А. Каленский

*доктор педагогических наук, доцент,
заведующий лабораторией научно-
методического сопровождения
подготовки специалистов в колледжах и
техникумах Института
профессионально-технического
образования НАПН Украины*

КРИТЕРИИ ГОТОВНОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ К СТАНДАРТИЗАЦИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ МЛАДШИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

***Аннотация.** Реформа образования ориентирована на децентрализацию, а образовательные стандарты являются основой беспрепятственного и эффективного перехода к децентрализованной модели системы образования. Целью данной статьи является определение критериев готовности педагогических работников к стандартизации профессиональной подготовки младших специалистов. Готовность педагогов к реализации образовательных целей, регламентированных образовательными стандартами - это их способность разрабатывать педагогические технологии достижения нормированных заданий, диагностики результатов обучения в когнитивной, ценностно-мотивационной и психомоторных сферах личности студента. Объективным материализованным признаком, с помощью которого оценивается степень достижения такой готовности на модульно-компетентностном основании являются: мотивационный, когнитивный, деятельностный и личностный критерии.*

***Резюме.** В статье уточнено содержание понятия готовности педагога учебного заведения к стандартизации профессиональной подготовки младших специалистов в колледжах и техникумах аграрной, строительной и машиностроительной отраслей, определены критерии этой готовности: мотивационный, когнитивный, деятельностный и личностный.*

***Ключевые слова:** младший специалист, профессиональное предвысшее образование, готовность педагогов, мотивационный, когнитивный, деятельностный и личностный критерии.*

A.A. Kalenskyi

*Doctor of Pedagogic Sciences, associate
Professor, Head of the Laboratory scientific and
methodological support training experts in in
colleges and technical schools of the Institute of
Vocational Education and Training of the
National Academy of the Pedagogical Sciences of
Ukraine*

VOCATIONAL EDUCATION: CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF STANDARDIZATION JUNIOR SPECIALISTS TRAINING

Abstract. Education reform focuses on decentralization, and educational standards are the basis of an unhindered and effective transition to a decentralized model of education. The purpose of this article is to determine the criteria for the teacher's readiness to standardize the training of junior specialists. The readiness of teaching staff to implement educational goals regulated by educational standards is their ability to develop pedagogical technologies for achieving normalized tasks, to diagnose learning outcomes in the cognitive, value-motivational and psychomotor spheres of the student's personality. An objective materialized feature, which evaluates the degree of achievement of such readiness on a modular-competent basis are: motivational, cognitive, activity and personal criteria.

Resume. The article clarifies the content of the notion of readiness of a pedagogical worker of an educational institution to standardize the training of junior specialists in colleges and technical colleges of agrarian, construction and machine building industries; criteria of this readiness are defined: motivational, cognitive, activity and personal.

Key words: junior specialist, vocational education, readiness of pedagogical workers, motivational, cognitive, activity and personal criteria.

Type your text